

кімнати» (9 клас).

Запровадити STEM-освіту в школі найкраще можна у профільних класах. Зокрема, у класах математичного профілю робити прості інженерні розрахунки тощо.

Отже, інноваційну науково-технічну систему навчання STEM, яка на сьогодні здобуває свою популярність, можна вважати такою, що забезпечує формування в учнів компетентностей XXI століття та відповідає запитам та вимогам сучасної освіти.

Отже, можна зробити висновок, що одне з основних завдань сучасної школи – створити умови для різнобічного розвитку підростаючого покоління, забезпечити активізацію і розвиток інтелекту, інтуїції, легкої продуктивності, творчого мислення, рефлексії, аналітико-синтетичних умінь та навичок з урахуванням можливостей кожної дитини. Сучасні методи забезпечують активну взаємодію учнів і вчителя в навчальному процесі. Особливо ефективним у навчанні є формування комунікативних і мовленнєвих компетенцій здобувачів освіти. Застосування STEM-технології сприяє розвитку навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів.

Список використаних джерел

1. Дмитро ШУЛІКІН STEM-освіта: готувати до інновацій. «Освіта України». Офіційне видання Міністерства освіти і науки України. 2015 рік. № 26. С. 8–9. URL: http://lib.pedpres.a.ua/wp-content/uploads/2015/08/26-2015_osvita_ukr-inet.pdf
2. Нова програма «Математика. Навчальна програма для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів» (авт. Бурда М. І., Мальований Ю. І., Нелін Є. П., Номіровський Д. А., Паньков А. В., Тарасенкова Н. А., Чемерис М. В., Якір М. С.). URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>

Наталія Артимович

ВИХОВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Базуючись на наукову тезу про те, що соціокультурне середовище є джерелом психічного розвитку особистості, та враховуючи визначення емоційної культури особистісним утворенням, що набуває змін протягом життя, логічним є припущення, що на її формування впливають певні чинники. Задля їх виявлення доцільно розглянути особливості емоційного розвитку особистості у період від 6-ти до 10-ти років та соціальну

ситуацію її розвитку.

Період розвитку особистості від 6–7-ми до 10-ти років визначений науковцями як «молодший школяр». У віці 6–7-ми років з'являється особиста свідомість, відбувається перехід від центрizmu до децентрації, спостерігається становлення «внутрішнього плану дій», що виражається у здатності дитини подумки уявити декілька варіантів поведінки, порівняти і обрати найоптимальніший з них [5].

Закріплюються елементарні форми довільної поведінки і, до кінця дошкільного віку, з'являється емоційне передчуття [2], завдяки якому дитина здатна «...визначити напрям своєї майбутньої поведінки, уникаючи тих вчинків, які може здійснити під впливом випадкових обставин та скороминучих бажань». «Феномен емоційного передчуття, передбачення тих наслідків для оточуючих, до яких може привести виконання певного завдання, – важлива віха в соціально-емоційному розвитку старших дошкільників. Такі передбачення набувають форми емоційно забарвлених уявлень, образів того, що трапиться, коли дію буде завершено (або не завершено)». «Механізм емоційного передбачення наслідків діяльності являє основу емоційної регуляції дій дитини» [3, с. 14].

Суттєву динаміку в емоційно-вольовій сфері дошкільника зазначає і російська дослідниця О. Хухлаєва: «Серед основних тенденцій – зростання вольової регуляції поведінки, початок усвідомлення дитиною своїх і чужих почуттів, розвиток просторово-часового зміщення – здатності пам'ятати свої емоційні стани і передбачати в тій чи іншій ситуації» [8, с. 17–18].

«Емоції школяра, – зазначає А. Ольшаннікова, – надзвичайно багаті на відтінки. Емоційний відгук може бути викликаний найрізноманітнішими явищами: подіями, взаємовідносинами з іншими людьми, особистими справами, вчинками, думками, почуттями, світом прекрасного» [6, с. 18]. Емоціогенними факторами для молодших школярів є не лише ігри і спілкування з однолітками, а й успіхи у навчанні та оцінка цих успіхів учителем та однокласниками [1].

Характерним для розвитку молодших школярів є швидка реакція на події, виразне сприйняття, безпосередність й відвертість вираження переживань радості, суму, страху, задоволення, оскільки емоції і почуття є її «невід'ємними супутниками діяльності». До того, діти характеризуються підвищеною чутливістю, емоційною вразливістю і виразністю, що виявляються у підсиленій жестикуляції, міміці, пантоміміці. «Явища, події, що вразили, – будь-то театральна вистава, сварка із товаришами чи захоплююча гра, – стверджує П. Якобсон, – викликають яскраво виражений «емоційний відгук», який супроводжується різкими змінами в міміці і виразними змінами емоційних станів» [9, с. 10]. Молодші школярі із легкістю та швидкістю переключаються з одного стану на інший, їхні переживання є нетривалими.

Науковці засвідчують: «На протязі дитинства особливості емоцій (сила, тривалість, стійкість) змінюються у зв'язку зі змінами загального характеру діяльності дитини та її мотивів, а також, із ускладненням відносин дитини з оточуючим світом» [3, с. 13]. Попри те, що міміка і прояви почуттів інших іноді сприймаються хибно, [1], вміння 6–7-ми річних дітей визначати емоційний стан, як зазначає у своїх дослідженнях А. Щетиніна, зростає і вдосконалюється.

У молодшому шкільному віці набуває значущості оцінка власних дій і вчинків: «...самооцінка молодшого школяра формується під впливом ставлення людей, які його оточують, і, насамперед, дорослих». Відповідаючи нестриманим гнівним реакціям на образу та приниження гідності, дитина виражає і позитивні переживання, що виникають через визнання її переваг, особливо з боку вчителя. «Авторитет педагога в цей віковий період незаперечний», – вважає В. Семиченко. Будь-який прояв уваги з боку вчителя супроводжується позитивною емоційною реакцією дитини. Дитина прагне до позитивних взаємин й зі своїми однолітками. У неї зростає потреба у визнанні власних успіхів й досягнень, що, у певній мірі, і стимулює дотримуватися правил поведінки, попри нечітке усвідомлення способів саморегуляції емоційних станів [7]. У 6–7-ми річній дитини відбуваються зміни в орієнтації на соціальні норми. Це пояснюється, з одного боку, розширенням уявлень про сутність загальнолюдських цінностей, моральних норм, правил загальноприйнятої у суспільстві поведінки, з іншого – їх засвоєнням і переведенням в особистісні цінності.

Контакти з матір'ю, батьком, чи іншою близькою людиною, надзвичайно важливі для формування емоційної сфери дитини, стверджує Т. Кириленко: «Саме через міжособові контакти у сім'ї формується діапазон емоційних проявів індивіда, такі почуття, як радість, захоплення, подив, сум, тривога, сором, гнів, обурення, ніяковість, докори сумління. І, якщо почуття виявляються яскраво й активно або, навпаки, мляво і тьмяно, то, мабуть, були в сім'ї умови, які сприяли закріпленню саме таких особливостей емоційної сфери. Сім'я може бути і могутньою виховною, і руйнівною силою, що знищує все добре, ніжне, насаджує зле та жорстоке». Дослідниця упевнена: «Сімейні традиції, ритуали (наприклад, вечірнє чаювання), сімейні захоплення спортом, читанням книг, колекціонуванням та ін., завдяки збігові емоційних реакцій підсилюють дієвість зараження, розширюють діапазон емоційного світу особистості, формують єдиний емоційний настрій сім'ї» [4, с. 29].

Аналіз наукового доробку вікової психології і педагогіки з питань розвитку й становлення особистості в онтогенезі засвідчив, що молодші школярі характеризується зростанням пізнавальної активності особистості, переходом від наочно-образного до абстрактного мислення. Водночас,

розвиток рефлексії, динаміка у вольовій сфері особистості, поряд з актуалізацією прагнення до визнання чеснот і досягнень авторитетними іншими й встановлення дружніх стосунків, стають провідними передумовами залучення дитини до загальнолюдських цінностей, ефективного розвитку емоційної сприйнятливості, засвоєння правил соціально прийнятної поведінки, зокрема, правил, що стосуються способів прояву емоцій.

Крім того, опрацювання наукової літератури дає підстави для ствердження, що у вихованні емоційної культури молодших школярів суттєва роль належить членам родини, зокрема батькам дитини, і вчителям початкових класів. З'ясовано, що певна стратегія їхньої поведінки, а саме: небайдуже ставлення до дитини і її переживань, хвилювань, настроїв, встановлення емоційного контакту, своєчасна емоційна підтримка, – позначається на якості міжособистих стосунків, надає дитині можливості виявляти емоції, не побоюючись осуду, та відкрито обговорювати власні проблеми.

Список використаних джерел

1. Варій М. Й. Загальна психологія: підруч. [для студ. психол. і педагог. спец.]. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 968 с.
2. Вилюнас В. К. Психология эмоциональных явлений. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 2010. 142 с.
3. Данилина Т. А. В мире детских эмоций: пособие для практ. работников ДОУ. Москва: Айрис-пресс, 2012. 160 с.
4. Ковжого С. О. Сучасні освітні технології та методи їх використання в навчальному процесі. Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого. Режим доступу: www.rusnauka.com/8_NMIW_2008/Pedagogica/28601.doc.htm-56k.
5. Непомнящая Н. И. Становление личности ребенка 6–7 лет. Москва: Педагогика, 2012. 160 с.
6. Ольшанникова А. Е. Эмоции и воспитание. Москва : Знание, 2012. 80 с.
7. Пономарева М. С. Возрастно-половые особенности эмоциональности школьников 9-17 лет и ее восприятие учителями: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. психолог. наук: спец. СПб., 2012. 24 с.
8. Хухлаева О. В. Тропинка к своему Я: как сохранить психологическое здоровье дошкольников. Москва: Генезис, 2011. 175 с.
9. Якобсон М. Я. Эмоциональная жизнь школьника (Психологический очерк. Москва: Просвещение, 2012. 292 с.